

Rätt val. Masurodling kräver aktiv gallring och val av rätt träd. Här gick det bra.

FOTO: DAN RAPP

Knepig gallring i masurskog

Det är nervöst att gallra i en skog med masur- och vårtbjörk. Fast skogsägare Bengt-Elis Petersson har ett knep – han gör frimärksstora titthål.

Ponera att du omsorgsfullt har anlagt en masurbjörksskog med frösådda plantor. Så kommer då dagen då det är dags att börja gallra. Vilka björkar har utvecklat masur? Vilka har det inte?

Då gäller det att hålla tungan rätt i mun och välja rätt. För vem vill avverka blivande guldklimpar när de ännu är som små guldkorn? Och med ett slutpris, om dagens notering står sig, om 28 000 kronor kubiken för fanerstock vid bilväg!

Det är ett svettigt moment för en masurodlare. Men Bengt-Elis Petersson på Sikanäs gård utanför Sävsjö har tränat upp sin blick. Masurbjörk ter sig aningen annorlunda; lite fulare, grovkvistigare, mer snedväxande, somliga buskigare.

Kruxet är att det finns träd i gräzonen. För att slippa chansa plockar han fram kniven och skär upp ett litet "fönster", titthål, in i barken. Är träet innanför barkluckan slätt får det gå. Är det ådrat får det stå. Då bär det på masurved.

Denna skogsodling måste bedrivas aktivt, nästan frukträdsmässigt. Gräs-röjning, gallring och återkommande stamkvistning med sekator och kvistsåg krävs. En årlig arbetsinsats om en dag per hektar bör ändå räcka när väl plantorna passerat gräsnivån.

Tror på klonade plantor

Framöver kommer dock gallringen att ge honom mindre huvudbry. Ändå har gårdens areal med masur vuxit och är nu 4 hektar stor. Numera satsar han nämligen enbart på hundraprocentiga masurbestånd – klonade plantor.

– Jag rekommenderar inte fröföroökade plantor. Med klonat material slipper man problemen vid gallringen och så räcker det med att sätta 400 plantor per hektar mot normala 2 500, säger Bengt-Elis Petersson.

Samtidigt är det lite omständligt att vara klonskogsbrukare. Han måste i egen regi importera kvalitetskloner från Finland. Dörrarna dit öppnades efter millennieskiftet, när finnarna till slut erkänt att de klonade.

Men inte nog med det. Finnarna hade också börjat klonat hägg, rönn och två sorters al.

– Jag har satt dessa exklusiva masur-trädslag också. Det är något för pionjär-

er. Tänk på att de stora möbelformig- varna är ute efter exklusiva träslag.

Det var slumpen som styrde in honom i ämnet. Han upptäckte en vresig björkbit på "mammans vedbacke". Intresset kom han att utveckla i nära samarbete med Harald Säll vid Växjö universitet.

Samtidigt är det en logisk förlängning på hans engagemang. Han har, med ett förflutet inom Lövträinstitutet liksom på Träcentrum i Nässjö, länge vurnat för lövträ. Det dussintal allmänna lövträslag som växer på det smäländska höglandet borde kunna göra mer nytta än att bara bli kokt till pappersmassa.

Fast ska det bli drag i lövbranschen krävs det, menar han, inte bara fler och pigga odlare. Hela kedjan fram till industri-marknad måste hänga ihop. Att enbart serva möbelindustrin räcker inte. Hakar byggbranschen på skulle volymknappen kunna vridas upp ordentligt.

Krav på stora lass

Att sälja några kilo a 80 kronor till kränsa slöjdare räcker föga. Och den tyske möbelfabrikanten kör näppeligen upp för att hämta ett par A-stocker a 1 000 euro styck.

– Men kan man erbjuda ett helt billass (för 2 miljoner kronor, red.anm) är det en annan sak. Och lövträköpare i allmänhet vill ju ha kontinuerliga leveranser.

För att få upp volymerna har han och sju andra skogsägare kring Sävsjö bildat en informell masurklubb. De träffas varje år och byter erfarenheter.

Liksom allt annat skogsbrukande har denna nisch sina risker. Men, påpekar han, finnarna har hållit på i 70 år, anlägger hundratals nya hektar med masur varje år – och ännu har inte priserna sjunkit. Vilken potential har nischen – talar vi om ett promilleskogsbruk? Bengt-Elis Petersson tänker en stund och svarar sedan procent.

Gyllene chans för lövet

Han rekommenderar skogsägarna att tänka börs och aktiefond. Vem vågar satsa på ett enda aktieslag, som Telia eller Ericsson? Varför väljer då nästan alla en enda "aktie" på skogsgården – barr?

– Jag ser Gudrun som en chans för lövet. Vi kommer varken att orka eller hinna med att plantera barr överallt. Men då gäller det att röja, gallra och stamkvista det löv som kommer upp.

Dan Rapp 0372-212 02
den.rapp@irfmedia.irf.se

Bengt-Elis Petersson föredrar "minihägn" – hönsnät kring varje planta, som denna masural.

Masurbjörkarna kräver sin skötsel. Sekatören är ett viktigt redskap i sammanhanget.

Masur eller inte? Med kniven skär Bengt-Elis Petersson upp ett titthål i barken för att se vedens ytstruktur.

Ytan skvallrar. Den valkiga biten till vänster är masur, den andra vanlig värtbjörk.

Exklusiv möjlighet att prova på klonad masur

■ Vill du testa klonad masur – björk, gråal, klibbal, hägg och rönn? Bengt-Elis Petersson hjälper gärna till i samband med egen beställning från masurmästarna i Finland. Minimum 50 plantor och besked före nyår för leve-

rans till våren. Prisnivån ligger mellan 20 (björk) och 40 kronor (rönn) för högklassigt material. Det finns 15–16 olika björkloner och Bengt-Elis Petersson bedömer att 4–5 kan passa i södra Sverige. Telefon: 070-265 41 71.

FAKTA: Masur

- Masurbjörk är en botanisk raritet. Varianten förekommer naturligt endast i ett globalt sett litet och triangelformat område i norra Europa som rymms mellan Oslo, Warszawa och Archangelsk vid Barents hav. I Sverige påträffas växtformen i Götaland och Svealand samt utmed kusten upp till Sundsvall.
- Enligt finska forskare utvecklar 2-3 procent av naturbjörkarna masur. Men eftersom de växer sakta blir de oftast utkonkurrerade eller faller offer för röjsågen.
- Masur bildas av en ärftlig tillväxstörning som gör att kambiet växer in i veden och bildar bruna tecken. Årsringarna blir vågformiga på grund av oregelbunden tillväxt.
- Vrill och alm-alrot har inget med masur att göra. Det är snabbväxande celler som ger ansamlingar respektive ansamlingar av döda knoppar. Flambjörk är också något annat.
- Hos björkarna utvecklar endast värtbjörk masur.

- Virket är mycket kompakt och tungt, runt 930 kilo per kubikmeter.
- Veden delas in i fyra typer: knöl-, hals-, rand- och ringmasur. Den förstnämnda är mest eftertraktad då den ger jämn masur i hela stammen och passar fanerindustrin.
- En A-stock, med cirka 20 cm i topp, ger cirka 150–200 kvadratmeter möbelfaner.
- Masurodling rekommenderas på bättre marker för att heja på tillväxten.
- Bestånden bör slutavverkas vid 40–50 års ålder på grund av risken för röta.
- Även grenar tas tillvara. Minimigräns i Finland är en halvmeter i längd och fem centimeters diameter.
- Stora importländer för svarbara stockar är Tyskland och USA.
- I Finland odlas masurbjörk på flera tusen hektar.
- Norge ligger också före Sverige. Där kan man via katalogbilder från en plantskola välja masurbjörk utifrån vedens mönster på de olika klonerna.

FAKTA: Sköna siffror – en kalkyl

■ Masur betalas, unikt nog, per kilo. En lyckad odling av masurbjörk avkastar långt mer än någon annan skogsgröda. Enligt en kalkyl (Lövträsinstitutet, Owe Martinsson) baserad på finska fakta skulle en slutavverkning av ett 50-årigt bra bestånd med 40 kubikmeter svarbar faner

■ samt dubbla volymen kvistmasur per hektar ge en bruttointäkt om 1 320 000 kronor.

■ En rapport från Finland från 2001 berättar att årsavkastningen hos masurbjörk är över sju gånger högre än avkastningen för normal skogsodling.